

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje i Zelina)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Gradskog muzeja Bjelovar

Glavni i odgovorni urednik: Goran Jakovljević

Tehnički urednik: Željko Vukčević

Uređivački kolegij: Goran Jakovljević (Bjelovar), Miroslav Klemm (Varaždin), Smiljka Marčec (Čakovec), Rastko Pražić (Kutina) i Antun Stišćak (Koprivnica)

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj i lekturu tekstova odgovaraju autori.

Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik: Gradski muzej Bjelovar

Za nakladnika: Božidar Gerić

Tisak: COLORPRINT Bjelovar

Broj 13 - ožujak 1990.

God. XIII.

Naklada: 900 komada

Naslovna stranica: Keltski novac iz Ribnjačke kraj Bjelovara, 1. st. pr.n.e.

A-990/97

je utvrđeno da se ovdje radi o arheološkom spomeniku kulture NULTE kategorije, naselju tell-tipa velike površine,⁴ kulturnih slojeva mjestimične debljine i do 2 m. U razgovoru nakon obilaska terena i izvršene valorizacije lokaliteta, a imajući u vidu stanje u kome se nalazi, stalo se na stanovište da se neophodno mora pokrenuti akcija za poduzimanje zaštitnih i istraživačkih radova. Organizaciono-finan-cijski dio posla preuzeo je na sebe Muzej Moslavine u Kutini, a stručni izvršilac bit će Muzejsko društvo sjeverozapadne Hrvatske, odnosno članovi Arheološko preparatorske sek-cije.⁵ Stručni elaborat koji će biti osnova zahtjevu Republičkom zavodu za zaštitu spo-menika kulture u Zagrebu za sufinanciranje istraživanja izradili su: dr. Zorko Marković, viši kustos Muzeja grada Koprivnice, Marina Šimek, viši kustos Gradskog muzeja Varaždin i Branimir Šimek, preparator Gradskog muzeja Varaždin.

Napomene:

1. Prema ocjeni dr. Zorka Markovića u stručnom elaboratu: Plan zaštitnih i sustavnih istraživanja nalazišta tell-tipa Gradina Marić kod Mikleuške (općina Kutina).

2. Prilikom sređivanja podataka za Registar arheoloških nalaza i nalazišta sjeverozapadne Hrvatske (u tisku) izvršen je obilazak lokaliteta na Gradini Marić i već tada se moglo utvrditi da prethodna znanstvena valorizacija ovog lokaliteta nije potpuno točna, što je i logično s obzirom na veličinu istražene površine 1964. godine.

3. Poziv da prisustvuju sastanku dobili su i predstavnici poduzeća "Cestar" iz Kutine kao neposredno zainteresirani, ali se nisu odazvali. U naknadno obavljenom razgovoru oni su obećali načelnu podršku i materijalnu pomoć u granicama svojih mogućnosti.

4. Prema procjeni dr. Zorka Markovića u njegovom stručnom elaboratu ta bi površina mogla iznositi i do 20 000 m².

5. Voditelj programa istraživanja Mikleuške bit će Zorko Marković, a pojedini arheolozi će se uključivati u akciju povremeno, što su prihvatili i kolege koji nisu prisustvovali sastanku u Kutini (Goran Jakovljević, Zoran Homen i Vjekoslav Sirk).

Zorko MARKOVIĆ, Muzej grada Koprivnice

Arheološki nalazi uz Gergeljev mlin u Starigradu

U proljeće 1989. godine muzejski suradnik Ranko PAVLEŠ iz Starigrada poklonio je koprivničkom Muzeju materijal koji je prikupio s desne strane rječice Koprivnice u Starigradu, uz Gergeljev (Gergelyjev) mlin koji je još i danas u funkciji. Vodenica Dragutina Gergelja nalazi se na tzv. četvrtom slapu. Kupio ju je pradjed sadašnjeg vlasnika 1886. godine, kada je došao u ovaj kraj iz Mađarske. Mlin se od davnine nalazi na lokaciji koja je od Kamen-grada udaljena oko 1 km sjeverozapadno, a od strane stare jezgre koprivničke utvrde oko 3,5 km jugozapadno. Nadmorska visina zemljišta je oko 160 m (v. Kartu 1).¹

Zanimljivo je da se u arhivu pavlinskog samostana u Strezu od 1414. godine spominju na potoku Koprivnici mlinovi (ili isti mlin više puta): ti mlinovi su dio kemengradskog posjeda (predij Kameno), a najčešće se spominje mlin Salomonščak.² S obzirom na posjede koji se spominju u nekoliko isprava a koji se nalaze

uglavnom na zapadnijim i sjevernijim stranama kamenogradske utvrde, možemo pretpostaviti da je i poznati mlin Salomonščak (ili neki drugi bezimni mlinovi koji se spominju u ispravama kao dio istoga posjeda) bio negdje u blizini današnjega Gergeljeva mlina.³

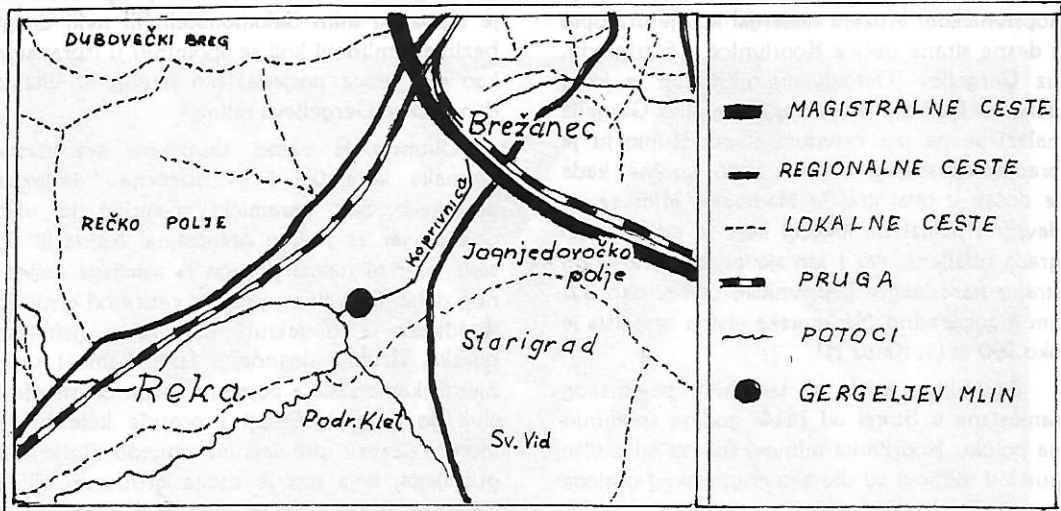
Ukupno je zasad skupljeno šezdesetak ulomaka keramike i tri oštećena željezna predmeta. Sav keramički materijal je vrlo oštećen jer se radi o organicama. Najstariji do sada poznati nalazi potječu iz starijega željeznog doba. Boja finog posuđa varira od crne do smeđkaste a u fakturi ima samo primjese pijeska. Grublje posuđe u fakturi ima i usitnjenih kamenčića a boja mu varira od smeđe i sive do crvene. Postoji i posuđe koje bi se moglo nazvati prijelaznim između finijega i grubljega, boja mu je slična grubome, ali je površina bolje i finije obrađena. Radi se o širokim zaravnjenim i malo facetiranim obo-dima velikih lonaca (promjer na obodu je oko

25 cm, v. T.1:1), polukuglastim zdjelama, lončićima s malo zadebljanim obodima, tanjurima s malo zadebljanim obodom, kod nekih posuda postaji ukras u obliku plastične grede s otiscima prsta itd. U bližoj okolici nalazimo analogije na naseljima Farkašić P, Delovi, te Vlislav.⁴

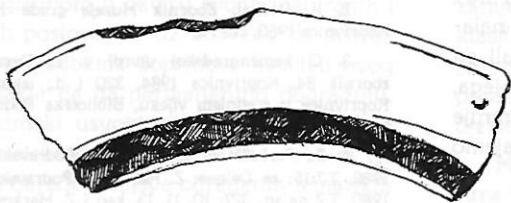
Drugi tip prehistorijskih nalaza odgovara vremenu latena, tj. mlademu željeznom dobu. Kod finijega posuda boja je crna, siva i smeđecrvena. Od oblika zastupljene su zdjele s uvučenim obodom, te bikonične i zaobljene zdjele-lončići sa zadebljanim obodom (T.1:2). Kod grubljega posuda zastupljena su tri deblja grafitirana ruba lonaca sive boje, te jedan malo svjetliji, a svi imaju u fakturi pijesak, kamenčiće i grafit kao dodatke (T. 1:5). Treća kategorija nije dovoljno jasna, ali bi vjerojatno činila prijelazno posude a sastoji se od nekoliko češljasto-žljebljeno ukrašenih ulomaka sive boje te jednog zadebljanog ruba lončića crvene boje. Analogije imamo u blizini, na nalazištima kod Vlislava i Delova.⁵

Antičkih nalaza također ima malo, ali dovoljno da na njih gledamo drugačije nego na nalaze s Kamengrada ili opeke kod tzv. trafostanice u Starigradu (danas nasuprot gostionici Ive Franje).⁶ Ostaje, naravno, otvore-

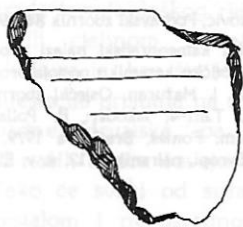
nim pitanje radi li se o naseobinskim ili grobnim nalazima. Jedan ulomak posude ima žlijeb i na svjetlocrvenoj podlozi očuvane tragove tamnocrvenog slikanja: no, ne bismo govorili o pravoj terra sigillata posudi (T.1:3). Zastupljena je i obična crvena keramika (široka drška s tri žlijeba i dva rebra, te jače profilirano dno velike posude), te posude sivkaste nečiste boje (ulomak dna, zaravnjeni ulomak oboda tanjura i trbušni ulomak posude s blagim višerednim češljastim valovnicama i urezima između njih). Najzad, ostaje i kategorija srednjovjekovnog posuda. Kod gruboga uobičajenog posuda je teško reći nešto preciznije o dataciji, osim da sudeći prema raščlanjenim obodima i fakturi ne bi bili stariji od razvijenoga srednjeg vijeka (13-14. st.).⁷ Boja dva rubna ulomka i ulomka dna je mješavina crvenkaste i prljavosive, a u fakturi se nalazi i usitnjeni kamen. Postoji i jedan šuplji ulomak koji liči na cijev, pa bi možda mogao biti dio nekakvog završetka pećnjaka. Izričito kasnome srednjem vijeku, premda u užem smislu teško opredjeljivo, pripisujemo tri ulomka (eventualno vrijeme 15-16. st.): to je jedan ulomak tzv. oker gotičkog posuda, ulomak ruba svijetle oker posude (T.1:6), te dva glazirana ulomka (ulomak trbuha tamnozeleno glaziran, te ulomak malo zadebljanog oboda smeđe glazirane posude

Karta 1

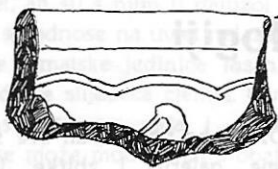
1

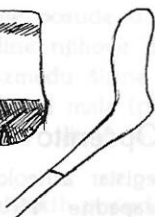
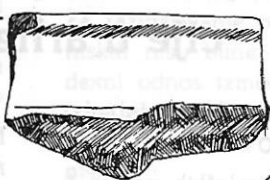
2

3

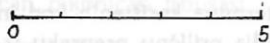
4

5

6

1 - 6: Starigrad - Gergeljev mlin

koji s unutarnje strane ima svijetlu valovnicu ispod koje je vjerojatno biljni motiv - T.1:4). Ovakvim kasnim posudama i tehnikama nalazimo analogije i kod nas u Koprivnici, ali su negdje datirani i malo ranije.⁸ Do daljnega, ipak, budući da nemamo dokaze za ranije pojavljivanje takvoga posuda kod nas, ostajemo kod kasne datacije.

Rezimirajući, premda raspoložemo s malo materijala a teren još nije dobro u širinu rekognosciran, a kamoli kopan, možemo s oprezom pretpostaviti da je Gergeljev mlin izrazito zanimljiva lokacija na kojoj vjerojatno postoji kontinuitet od otprilike 8. ili 7. stoljeća pr.n.e. do 16. stoljeća, vremena nesigurnosti turskih pljačkaških pohoda.

Bilješke:

1. Kartu uz ovaj tekst izradio Vladimir Kolarek iz MGK, a T.1 Z. Marković. Mlin se rijetko spominje u literaturi; tako v. npr. F. Horvatić, Podravski zbornik 83, Koprivnica 1983, 181; D. Rendić, Glas Podravine, Koprivnica, br. 50, 22. 12. 1989, str. 5; nalazi su spomenuti i u skedama kod Z. Marković,

Registar arheoloških nalaza i nalazišta sjeverozapadne Hrvatske, MDSZH 1990. (u tisku)

2. K. Dočkal, Zbornik Muzeja grada Koprivnice 8, Koprivnica 1953, 113 i d.

3. O kamengradskoj utvrdi v. Z. Demo, Podravski zbornik 84, Koprivnica 1984, 320 i d.; također N. Klaić, Koprivnica u srednjem vijeku, Biblioteka Podravskog zbornika 19, Koprivnica 1987, 81 i d.

4. Za Farkašić v. Z. Marković, Podravski zbornik 82, 1982, T.7:15; za Delove: Z. Marković, Podravski zbornik 80, 1980, T.2 na str. 327: 10, 11, 13, kao i Z. Marković, Podravski zbornik 84, T.4:5; za Vlasišlav: Z. Marković, Podravski zbornik 88, 1988, T.6:4,5

5. Vlasišlav: Z. Marković, Podravski zbornik 88, T.6:7,8; Delovi: Z. Marković, Podravski zbornik 84, T.7:7,13,14

6. Kamengrad: Z. Marković, Podravski zbornik 87, 1987; Starigrad: S. Kolar, Podravski zbornik 76, 1976, 110

7. Npr. Z. Marković, Podravski zbornik 84, 1984, T.11:1,3

8. Koprivnički i kamengradski nalazi ovoga tipa nisu objavljeni; za oker goličku keramiku postoje brojne analogije u Našicama: v. npr. I. Mažuran, Osječki zbornik 5, Osijek 1956, 117, T.7:1,3, T.8:1-4; također: B. Polla, Bratislava, (zapadne) suburbium, Fontes, Bratislava 1979, 127-132; za olovnu caklinu u Evropi, najranije u 13. st. v. ELU 3, Zagreb 1964, 164.

Marina ŠIMEK, Gradski muzej Varaždin

Terminološki rječnik – preduvjet kompjuterizacije u arheologiji

Općenito

Kao što je Registar arheoloških nalaza i nalazišta sjeverozapadne Hrvatske gotovo spontano i logično proizašao iz prethodnog projekta Sekcije arheologa i preparatora MDSZH (velika zajednička izložba i katalog), tako i privođenje kraju Registra nenametljivo povlači za sobom slijedeći korak. Zahvaljujući naime nekim iskustvima stečenim u toku opsežnog i dugotrajnog rada na Registru, te uvažavajući potrebu ujednačavanja kvantitete i kvalitete informacija o muzejskom predmetu, zaključili smo da šarolikost i neujednačenost podataka i termina korištenih kod inventarizacije predstavlja priličnu prepreku u korištenju podataka (bilo zbog znanstvene obrade, izrade kataloga, organizacije međumuzejskih izložbi, izdavanja zajedničkih publikacija). Pošto ipak postajemo svjesni neminovnosti - jer računari

i AOP ulaze polako, ali sve sigurnije u naše muzeje, galerije i zbirke, jasne su i sve prednosti definiranja MUGIS-a (Muzejsko-galerijski informacijski sustav; MUZEOLOGIJA 25, 1987). Međutim, da bi se uopće moglo početi s ujednačavanjem u dokumentiranju muzejskih predmeta potreban nam je, u arheologiji svakako, a vjerojatno i u drugim disciplinama, osnovni priručnik – terminološki rječnik.

Upravo bismo početkom rada na terminološkom rječniku označili naš slijedeći zajednički projekt. Iako izrada ovakvog priručnika predstavlja dugotrajan rad, ipak će svaka skupina definiranih termina obrađivanih prema određenim manjim tematskim cjelinama značiti napredak, korak naprijed u sadašnjoj sveopćoj šarolikosti naših muzejskih dokumentacija, osobito knjiga inventara.